

Milan Jesih

Križ kraž

Kje je lepoteč zlatolasi,
ki se tako ponosno je smehljal,
ko so na dili nesli ga po vasi,
češ, jaz imam, gospoda, vselej prav,

naj sem preganjan delinkvent,
ki zgraža se nad njim dežela,
naj končno mrtev, pravkar ustreljen,
s srago krvi točno po sredi čela.

Kje je brkati strelec, šerif,
kje hči njegova, plaha, tiha Mary,
ki je skrivaj barabo rada imela,
kje zdaj so njene otročje sanjarije,

kje je življenje z reko, dobro, nago,
v senčnatem vrbju čedna hiška bela,
Bog nama daje rib in jagod,
in kjer sva dva, smo kmalu trije

in ducat in republika otrok –.
Kdaj že ne igra več film in se posušil
je v pomnjenju in v duši
vdove nesojene hlipavi jok!

Goska gori, z debelo slepo kravo
stojita, opravljivki, pred muzejem,
pristopim, si dlani pogrejem,
za komandanta bika

pro forma sporočim sto in sto pozdravov
in se naprej odpravim k mestni hiši.
Ko se ozrem, se plamen zdi še višji,
kot da bi pripihaval kdo kisika.

Rotovski sluga, stari bernardinec,
se me sitnobne volje usmili,
da smem župančevičevi dojlji
v temi vratarjeve kabine

za modrc vdeti tolar pristojbine
– kar ni seveda cena –,
s tem pot se dlje mi odpre: v enajsti kleti
izvaja zrak figure venerine

in molk podlaga drzko jih s kupleti.
Ko grem nazaj, ni več plamena.
Slepica vdilj brblja, odbita buša.
Gosji pepel ne sliši, a posluša.

O brat v brezskrbi, čislani pajdaš,
ti silni vsepremagojoči veter,
 kadar divjaš
skoz sobe, izbe, kamre, kabinete;

huronski filozof, nagec v opankah,
v kancliji, ki razmečeš nam fascikle;
ki vpričo ljube, naj te z vojne čaka,
 neznankam vzdigaš kikle,

 zvest nezvestobi edino;
ki prenapravljen v samsvoj piš,
še ko že umreš, naprej živiš
 in mešaš zgodovino;

in za vse nas, ki nosiš križ
v prihodnje zlate čase stare,
 šineš skoz marec
ali skoz zadnjo špajzo mačekmiš –

 brezskrbni brat,
saj mama te pokliče v had vseh hadov:
 če prej ne, pa takrat,
ko boš šel tja, odnesi s sabo vlado!

Lenobno sem po vasi se sprehajal,
in ko čez mostec sem prišel do kraja,
kjer v goščevju stoji sirotna hiša,
čebulni ajnpren je od nje zadišal

in pes bolj revsknil s ketne kot zalajal:
saj vam povem – star sem, od sile
sentimentalen,
pogosto me preplavijo spomini,

to je, nekdanje ure mile,
v srcu zastale,
prazne, breztežne
zavstajajo, presladke po večini,

v oživiljene podobe idile,
pa z njimi opijanjam se budalo –
vendar prisežem,
s praga se mi ime je zaklicalo.

La belle époque: možakar,
ki niste vedeli zanj, če ni škrat,
ko z zoro se je dvizal službovat,
poskakujoč po vzorcu tlaka,

to uro, ko ugaša dan,
se spet pojavi in resno stopica
– po istih ploščah –, od pričakovanj
vznemirjen,

v slavnostno smer večerje:
v podhod izgine po stopnicah
in spet prikaže se na drugi strani,
najkrajši za pet glav med Parižani,

a najbolj olala razpoložen:
gostije, ki prireja jo markiza,
se udeleži la crème plus grasse Pariza –
naj mu zavida Saint-Germain.

Kje je pa zdaj? Zgubili smo možaka!
Ta hip, pred cvetličarno ga zgubili!
Ne, zdaj iz nje živ pušelj prikoraka
vlažno dehtečih belih lilij!

Sosedova dekleta na terasi
so si hihljaje šepetala.
Ura, ko dan se kmalu bo ugasil,
mukanje v štalah,

župnik se v vrtu z gospodinjo prička:
tam sem doma, pod goro, v drugih časih,
zdravstveni dom je imel edini fička
in televizor bil en sam je v vasi –

zatona luč medeno je gorela
in vsepovsod zgolj sploščena davnina.
Mati in oče sta molče sedela
pri mizi in pogledovala sina

z vzneseno kljubujočo vero,
ki fant tedaj je ni umeti znal,
a jo pozneje prepoznal je zmerom
v sebi in z njo potrjal si svoj prav.

Njiju ni več, mene še čisto malo:
za kakšne mesce in kakšen štrihan glaž.
Še slišim junce in še voham štaló.
Skoz zrak kraca sto lastovk en križ kraž.

Ko tujec vstopil je v salon, ste brali
in naglo odložili knjigo;
v zadregi z brki trzal je in mihal,
ker ni na mah vas prepoznal z očali,

in kot v sramotnem čem zateti
ste si, nečimrnica, brž jih sneli,
da ne bi pričala, da ste že v letih,
ko skorajda ste grdi in debeli –

ah, ne, ni res – saj ko ste koj potem
odlepili s fotelja rito,
ste v hipu, “ker jaz kdo sem, dobro vem”,
prišleku v lice zrli zmagovito

kot s pol očesa in kot s pol pogleda,
češ, tudi on naj se, kdo je, zaveda,
in milostno stopili mu naproti:
prav je prišel, gotovo, ni se zmotil,

le razloži naj mirno, kaj bi želel,
kajkrat ste žrtvovali se za druge,
s pridržkom vendar, da pa vselej
sami odločate o meri usluge.

Nekega popoldneva mesca maja,
tačas bil sem il živ,
po tujem mestecu sem se sprehajal,
zdaj tu, zdaj tam kozarec vina spil

in stopil tu zdaj, tam zdaj v starinarno,
premeril kolonialni kič,
ponudil za obraz zmrdo nemarno,
češ, strokovnjak ve, to ni vredno nič;

zdaj tu, zdaj tam kje posedel na klopi
in za lepimi ili gledal
– saj namreč sem pohajal po Evropi
v mladeniča utelešen i seveda –;

zastal med rožami na trgu malem
– tistega dne, pred desetletji;
o čem so cvetličarke žebrnjale,
ne bo mi nikdar dano razumeti –

in stal ob oceanu in gledal čezenj,
tja, kjer se sončev ogenj je gasil,
in videl čas prihodnji in ljubezen
neumrljivo, ko bil il sem živ.